

MAGYARORSZÁG ÉS IRÁN

AZ IRÁNI ESEMÉNYEK háborús fordulatai határkövet jelentenek Irán és Magyarország kapcsolatainak történetében. Ezek a kapcsolatok átmenetileg szünetelhetnek. Azonban kétségtelen, hogy ezek az évszázados diplomáciai kapcsolatok ismét helyrcállnak, amint a kisebb államokra nehezedő világtörténelmi nyomás a háború végeztével megszűnik. A két népnek nincs egymással és nem is volt soha semmi baja; ez kétségen felül áll. Több és nehezebb csapást is kihevert már az Irán és Magyarország közt fennálló barátság a mainál — ezt mutatja a múlt, a tapasztalat, az iráni-magyar kapcsolatok teljes történelmi képe, amelyről nálunk is bizony vajmi keveset tudnak.

Magyarország egyébként is az az európai középhatalom, amely par excellence szoros viszonyban állt mindig is a keleti államokkal. Csakhogy az a baj, hogy ezeket az érdekes kapcsolatokat még külföldön is jobban ismerik, mint nálunk. Thaiföldön és az angol szakkönyvekben is például többet tudnak arról, mint nálunk, hogy Bangkok — Budapest mintájára épült, Csulalongkom számi király millenniumi, budapesti látogatása után, és a teheráni állam levéltárában is több okmány van a magyar-perzsa diplomáciai kapcsolatok történetére, mint a bécsi vagy budapesti állami irattárakban. Itt az ideje, hogy idehaza is szemügyre vegyük ezeket a kérdéseket.

A független Magyarországnak a Közel-Keletre néző kapcsolatai a mély múltban gyökereznek. A jelenlegi szünet mindenképpen csak ideiglenes lehet; aki az egész keretet nézi — s ennek bemutatására szolgál cikkünk —, világosan láthatja, hogy itt nagy, megalapozott, kétoldali indokoltaságú összefüggésekről van szó. Ezeknek eddig, minden átmeneti akadály ellenére is, minden évszázad új szint és új értelmet adott. Amióta Irán kapcsolatba lépett a nyugati világgal, az új világpolitikai konstellációkban mindig is kapcsolata volt Magyarországgal. Hol hadpolitikai szükségesség, hol világnézeti és vallási célkitűzések, Irm gazdasági összeköttetés kötötték össze a történelmi Perzsiát Magyarországgal — attól függően, hol tartott éppen akkor problémáiban az emberi fejlődés.

Röviden elmondhatjuk, hogy a perzsa-magyar kapcsolatok a XVI. században veszik kezdetüket. Addig érdemleges összeköttetés nem állott fenn a két nemzet között. Nagy szó már maga az is, az akkori közlekedési viszonyok mellett, hogy már ekkor egyáltalán tudomást vett egymásról a két nemzet. Hiszen még Amerika és a Föld nagy körülhajózói maguk is életben vannak ebben az időben. A földgömb ismerete ekkor vesz újra hatalmas fellendülést. „Navigare necesse est! . —adja ki a tengerészkirály a jelszót — de éppígy tételként állította fel a XVI. század: utazni szükségesség.

A XVI. században tette perzsa földre az első litterátus magyar ember is a lábát, akinek adatait fel is jegyezték. Ez az első magyar követ: zalánkeményi Kakas István volt, egy gazdag, polgári sorból való kolozsvári kereskedő nemessé lett fia. Előzőleg Báthory Zsigmond megbízásából már Angliában is járt, Erzsébetnél, hogy a sztambuli angol követet az erdélyiek ügyének támogatására rávegye.

A Themze-parti sikeres út után eredt útnak, ekhós szekéren, titkárával és szolgálival Kakas István, Perzsia felé. Mi tette szükségessé, hogy a magyar diplomata, uralkodója megbízásából, a távoli országba utazzék?

Egy kalandvágyó angol kurtanemest, bizonyos Shirley Antalt, 1598 nyarán Erzsébet angol királynő kegyence, Essex gróf leküldötte Perzsiába, hogy a sahot egy törökellenes liga számára megnyerje. Ezenkívül pedig puhatólja ki, miként lehetne előnyös kereskedelmi szer-

zödést kötni Perzsiával. A művelt és Európa ügyei iránt melegen érdeklődő gazvini perzsa udvar barátságosan fogadta a messze földről érkező angolt. Sőt, az akkori kor szokásához híven, viszontkövetségre is felhasználta. Pensa kíséretet adott mellé a sah és európai körútra küldte, hogy szervezze meg a koalíciót a szultán ellen. A sah síita, a szultán szunnita — a két rivális örökké egymás határterületein marakodott. Az angol-perzsa követség európai körútja során 1600 őszén I. Rudolf magyar király és német-római császár prágai udvarába is megérkezett. Átadták Rudolfnak Abbasz sah ajándékait és leveleit. Rudolf tanácsosai szívesen látták az exotikus kezdeményezést és főképpen Shirley értette a módját annak, hogy európai szemszögből megmagyarázza a perzsa szövetség hasznosságát. 1601 őszéig tartózkodtak a követek Bécsben, azután Rómába indultak a Vatikánba. Így indult meg a nyugati-perzsa szövetség útja.

A világhíró perzsa-angol küldöttség a pápától és a többi udvartól visszajövet, ismét ellátogatott Prágába. Hogy mennyire megnőtt a pápai út után respektusuk Bécs előtt, mutalja örteliusnak színes munkája arról a cseppet sem érdekesítő tárgyról, milyen szertartásokkal fogadták most a Hradzsinban az exotikus vendégeket.

De még realisabban mutatja, mennyire komolyan vették Bécsben a sah segítségét, amellyel a török erőket el tudná vonni az európai hadszínterekről, az a megbízás, amely néhány hónap múlva zalánkeményi Kakas Istvánt, a kolozsvári kereskedőnek fiát érte. Kakas Báthory szolgálatában, Erdélyben kezdte pályáját, megjárta Európát és igen alkalmasnak látszott arra, különösen magyar voltánál fogva, hogy Keletre induljon. Nemcsak az elemi udvariasság kívánta meg a viszont-követküldést a habsburgi uralkodó részéről, hanem megbeszélni valója is volt a viszont-követségnek. A megbeszélő: a támadás megindításának közös időpontja.

Kakas útja nem járt sikerrel. A befagyott Volgán utazva, a közben Moszkvában, a cártól kapott kísérettel átkelt a Káspi-tengeren, hónapokon át hánykódott a viharos tavon, végre megérkezett az átellenben lévő perzsa partra. Azonban itt elérte végzete. Az alig ötven éves, erőteljes férfiú valami tropikus vérhast kapott és néhány nap múlva, mindjárt ott a tengerparton, egy barátságos perzsa faluban meghalt. Kísérője, Tectander György azonban kiadta útinaplójukat, amely néhány évvel később, 1610-ben a meissenai Hennig nyomdában meg is jelent. Hosszú címében Tectander megemlíti, hogy útja tulajdonképpen egy magyar diplomatának kíséretében esett.

De Tectander és Kakas utazása mégsem volt hiabavaló. Míg gazdájának tetemei ott porladnak Lahidzsán rózsakertjei alatt, jeltelen sírjukban, az élelmes szász fiú tovább utazik ura írásaival a sah udvarába és elintézi azt, amit Rudolf tulajdonképpen Kakasra bízott. A kontaktus megvan; de még igen soká fog eltartani, egész Bécs és Buda felszabadításáig, ameddig reális haszna lesz a nyugati hatalmaknak a sah barátságából és harcikedvéből.

A XVII. században az európai politikai világ elsődrendű problémája a törökök kiűzése Európából. E körül forog a világpolitika és a nagydiplomácia tevékenysége: nagy korszak, XI. Ince, XIV. Lajos, Savoyai Jenő és Szobieszki kora. A török probléma megoldása par excellence hadászati feladat volt. Érthető, hogy Perzsia beállítása ebbe a koncepcióba is elsősorban katonai célok végett jött létre.

Perzsiára Bécs figyelmét Abedik Péter hívja fel. Abedik Péter származására nézve nem magyar eredetű ember, ősei Perzsiában lakó örmények, akik sokat szenvedtek a mohamedán elnyomás alatt. Abedik nagyapját Murád szultán Aleppóban lefejeztette. Az unoka már a magyarországi Gyöngyöspata ura, magyar mágnás és „pathai“ előnévvel 1684-ben magyar gróf is lesz. Személyének és egyéniségének ismertetése nem fér ennél a cikknek kereteibe; szorítkozzunk e helyen annyira, hogy Abedik először a bécsi főhaditanács perzsa tolmácsa, referense, később I. Lipót

perzsiai követe volt. Abedik egy alkalommal a magyarnyúzó Caraffa generálist a Hofburg folyosóm inzultálta, amiből különben elképzelhető botrány kerekedett. Iratait ma is őrzi a bécsi állami levéltár. Abedik maga is tollforgató ember volt és latin nyelven írott „Cehil Sutun“ című Perzsiát ismertető munkájából merített életrajzát külön kötetben dolgozta fel e sorok írója, 1939-ben. Itt csak annyit, hogy Abedik többször járt követségben a perzsák akkori humanista uralkodójánál, Szolimán sahnál, akiről feljegyezte, hogy jól ismerte a magyarokat, történetüket és származásukról, valamint Árpádházi királyaikról többször elbeszélgetett Abedikkel, ami az igen művelt sah szellemi szintjét erősen dicséri. Mert például nem tartom valószínűnek, hogy akár az akkori török szultán, de talán még nem egy egykorú európai despotá is egyáltalán hallott volna-e valamit a magyarok őseiről? A szentgotthárdi győzelmes csata alkalmából pedig a sah, mint Abedik írja, gazvini udvarában külön hálaünnepet rendeztetett.

Amikor a törököket Bécs alól elűzik és ezzel kezdetét veszi a magyar felszabadulás is, Abedik Péter ismét lankadatlan szorgalommal utazik ide-oda, Bécsből Iszphánba és vissza. Üzenetváltások időztetik a többrendbeli párhuzamos támadások kezdetét és menetrendjét. A bécsi főhaditanács kötetnyi instrukciót gyárt Abedik számára; az uralkodó maga nézi át őket és adja át Abecuknek. Máig is fennmaradt jórészüket a bécsi levéltárban.

A Szent Liga teljes erővel dolgozik. A hadszíntér ezután egyedül Magyarország lesz. A magyar városok most már egymásután szabadulnak fel. A szövetséges hadak nemsokára Esztergomnál állanak. A legközelebbi tét immár az ország százötven éve török főhatalom alatt álló szíve: Buda. A keresztény politikai vezetők, a pápa, Lotharingiai Károly, Szobieszki, Buonvisi, Aviano Márk, a velencei Nagytanács, utóbb az új svéd király, XI. Károly, a spanyol király és maga Orániai Vilmos is szoros szövetségbe tömörülnek. A császárkirály 1684-ben utolsó perzsiai útjára küldi Abedik Pétert, a „Persianischer Gesandter“-t, ahogy Lipót egy Szobieszki számára készült útlevelében nevezi.

Buda felszabadul. A hadjárat részletei jól ismertek a köztörténelemből. Tudjuk azt is, hogy a perzsa sah is párhuzamosan támadott a mai Irak felől. Abedik politikai szereplését pedig legmúltóbban maga uralkodója méltányolta, amikor már Buda felszabadítását megelőzően magyar grófiá teszi a hevesmegyei földbirtokos-diplomatát. A nagy célt elérték: a kiáradt török folyam kezd visszataradni medrébe. A török mindjobban az Alduna—Balkán-vonalra szorul.

A fegyverek időleges nyugvása új fejezethez juttatja a perzsa-magyar diplomáciai kapcsolatokat. Amint a csatazaj elcsitulásával Európa kissé fellélekzik, máris jelentkeznek KÖzép-Európa számára is a béke-idők fejlődésének kísérő jelenségei: az addig egyelőre félretett belpolitikai problémák. Miután pedig a XVII—XVIII. század fordulójánál vagyunk, természetes, hogy a belpolitikai kérdések nem függetlenek a vallási vonatkozásoktól sem.

Magyarországnak is kijut ebből a maga része. Az országgyűlések felparázsló katolikus-protestáns vitái e helyen nem érdekelhetnek bennünket: annál inkább azonban egy sajátságos esemény, amely magának Perzsiának őslakóit hozta át nagy tömegben Magyarországra területére.

Az örmények letelepedése és egyházi státusrendezése ez az esemény. Röviden annyit, hogy a keresztény vallású örmények tömeges bevándorlása Magyarországra erre az időre esik. Hosszas vándorlás után, Moldva irányából érkeztek Erdélybe. Szamosújvárból rövidesen „Armenopolis“ lesz — a szorgalmas kereskedőnép pedig hajtja marháit Sztambulból Budáig és Béctől Danzigig. A világkereskedelmi kapcsolat egyszerre megvolt Magyarország és a perzsa földről eredt „persarmenusok“ anyországa között. Ez a kereskedelmi jelleget öltő kapunyitás a két távoli népközött azonban csak nemzedékek múltán fejlődik ki annyira, hogy szorosabb,

állandósult kontaktusról beszélhetünk a két ország között. Ebben az időben az örmények betelepődése még csak egyházi bonyodalmakat vont maga után.

Az örmények ugyanis önálló keresztény egyházat alkottak szülőföldjükön Örményországban, amely ezidőben Perzsia és Törökország között oszlott meg. A kereszténységet időrendben Európa előtt vették fél az örmények és ezért mindeddig híven örködték egyházuk különállósága fölött. Külön „pápájuk” volt: az ccsmiadzini pátriárka, aki papságával együtt hallani sem akart a római pápa főhatóságáról. Igen, de hogy képzelhető el a katolikus Habsburgok egyik országába szakadt örmény fiókegyház — a római pápával ellentétben? Verzár Ozendrás, a Magyarországira vándorolt örmények püspöke, I. Lipót császárnál és főképp ennek nejeinél, a vallásos Eleonóra császárnéval együtt, szinte élete munkájával, sikeresen megoldotta ezt a kényes problémát is. Nagy diplomatajárás előzte meg ezt a békét. A pápa követei sűrűn keresték fel a kaukázusi hegyek közt IV. Jákob örmény pátriárkát és míg a nasirváni és ccsmiadzini egyháznagyok a perzsa határszélen tanácskoztak — a magyarországi örmények idehaza tevékenykedtek és egy szép napon végül püspökükkel együtt mégis csak átálltak a pápa oldalára. Elismerték Róma főhatóságát és felvették a latin szertartásokat rituáléjukba. Azt lehet mondani» hogy e hosszas egyházpolitikai harc és többszörös követküldetés talán még jobban megélénkítette a perzsa föld és Magyarország közti diplomata-forgalmat, mint röviddel azelőtt a katonapolitikai célok szorgalmas kovácsainak tevékenysége.

A perzsa sahok Szaffi (1628—42), Abbasz (1642—66), valamint II. Szolimán (1606—1694) versiró, tanult és világos látkörű emberek voltak. Az európai követeket beültették dolgozószobáikba, udvariasan beszélgettek velük a rájuk bízott kérdésekről és Szolimán Abedikkel odáig is elment közvetlenségében, hogy többször eltérőfalkozott vele.

A perzsa birodalom második fénykora azonban csak rövid ideig lehetett meglegháza az európai diplomácia keleti végeinek. A XVIII. század folyamán, amikor Magyarország már Mária Terézia uralma alatt kezd szabadulni a jobbágyság szinte archaikus kötöttségeitől, Perzsiában a társadalmi és politikai süllyedés meríti le a nemzetet a már egyszer, sok száz éve elhagyott erkölcsi szintre. A nemzeti dinasztia kihalása, a központi hatalom lassú széthullása, barbár és erős turkmén szomszédok betörései és nem utolsó sorban az Indiát s Afganisztánt uraló, delhii nagymogul feltörése Perzsiát beharcok, műveletlen, diktátor-csapatvezérek politikai tudatlanságának, viszályoknak, züllésnek tették színhelyévé. A régi, nagy Perzsia nem volt többé s az epigonok pedig csak pusztítani tudtak.

A zűrzavar addig tartott, amíg egy erős kezű, kadszar-törzsbeli hadvezér, a Reza sahig uralkodó dinasztia őse, a XVIII. század legvégén ismét rendbe és szervezetbe nem szedte az országot. Európában akkor már szinte észrevétlenül rávetette árnyékát a világra a korzikai hódító — amíg, éppen hogy még nem későn, Európa nemzetei gigászi, hosszas harcban le nem rázták ezt az idegen katonai bilincset.

Ezekben az időkben sok ember szökött meg, vándorolt ki Európából. Ahogy az angol szigetország lakói tömegével vándoroltak ezekben az időkben a tengerentúlra, polgári karriert keresni, családi otthont alapítani, kereskedni, — éppúgy a dunamelléki nemzetek vállalkozó kedvű fiai közül is nem egy Keletre vándorol ezekben a véres európai években, új életet kezdeni.

Magyarországról is sokan vándoroltak ki, éppen Sztambul irányába. Többen nem állnak meg a Boszporusnál és tovább mennek. És ahogy

az egykori tógátus diák, Körösi Csoma Sándor is, tudományszomjából, egy szál görösös vándorbottal a kezében, gyalogszerrel nekiindul Tibetnek és Kínának, úgy kalandos kedvű magyar iparoslegények, vándorkereskedők, szökött katonák özönlik el a Konstantinápoly felé vivő utakat. A török fennhatóság alatti Bukarestben állomásozó osztrák konzul, egy francia eredetű, osztrák báró, alig győz tiltakozni a Portánál: ne engedjék be Törökországba a magyar „emigránsokat“. A budapesti Országos Levéltárban nem egy ilyen XVIII. századvégi tiltakozást találtam a kancelláriai iratok között.

A magyar kivándorlók igazi rajai azonban csak jó emberöltővel később irányítják sarujuk hegyét a Zagrosz hegység felé. A negyvennyolcas események, a Bach-korszak nemcsak Észak- és Dél-Amerika felé, de Kelet felé is számos magyar kivándorlót kergetnek. A törökországi magyar emigráció, a vendégszerető II. Abdul Medzsid, a reformer szultán csendes támogatásával, sok volt magyar katonatisztet irányít a Törökországig nyúló osztrák diplomata- és rendőrkéz elől még távolabbra. Andrássy, Orosdy megoldozta már a török hatóságokat.

Az 1850-es években azonban mégsem 48-as emigráns volt az a magyar, aki egész hihetetlen karriert futott be perzsa földön. Hanem egy hetven éves, kvietált magyar katonatiszt: Karacsay Fedor gróf, aki magyar huszárezredesből egészen a perzsa vezérkari főnökségig emelkedett.

Karacsay perzsiái pozíciója a magyar vándorok egész raját csábitotta Perzsiába. A perzsák új vezérkari főnökének élete különben maga is kész regény. Jókai, Gina Kauss, Stefim Zweig tollára méltó. Karacsay kaukázuskömyéki vérből eredt: s a vér nem hagyta nyugton az öregedő, nyugtalan vérű huszárt. Dédapja Perzsia környékéről vándorolt be Magyarországra; a „kara-csáj“ törzs a cserkeszek egyik ága volt. Az örmények mintájára, a XVIII. században vándoroltak be Erdélybe. A kétméteres növésű, deli fajta kiváló katonának bizonyult; a székely határezredekben annyira kiváltak, hogy egyikük Mária Terézia alatt ezredes és báró, I. Ferenc alatt pedig generális és gróf is lett. Valljeshazakai Karacsay Fedor gróf, a Perzsiába visszavándorolt magyar ezredes lelkében valami sajátos nosztalgia uralkodhatott; jórészt nyomtatásban is megjelent munkái valami hihetetlen, nyugtalan vándorkedvről és Kelet iránti olthatatlan érdeklődésről tesznek tanúságot. Negyven évig küzdött ellene. A hazáját érő nehéz idők azonban megérlelték elhatározását: útlevelet kért és — visszavándorolt: ősei szülőföldjére ...

Odakint karriert csinált. Naszr-ed-din sah, a perzsák Ferenc Józsefe, meghívta a szakképzett tisztet udvarába és míg Karacsay lelkiismeretesen küldte haza megígért jelentéseit a Magyar Tudományos Akadémiának, az alatt, odakint Teheránban, még a sah testőreit is negyvennyolcas mintájú, zsinóros magyar egyenruhába öltöztette. És érdekes: ha az ember Karacsay perzsiái leveleit olvassa, azt látja: odakinn meg — Magyarország után érzett honvágyat az öregúr ...

A háromszéki hegyek helyett azonban — az afganisztáni bércek közé vezette útja. Itt lelte halálát is. Éppen utolsó, önként magára vállalt feladatát oldotta meg, amikor ütölte a vég. A sah „kölcsonadta egy kissé“ a magyar katonát szomszédjának, az afganisztáni emirnek. Heratból, az afgán határvárosból még Kabulig, a fővárosig is eljutott Karacsay, itt aztán felépítette a széthullani készülő kabuli várat, aztán hirtelen meghalt. Barátja, a sah hazahozatta öszvérháton Karacsay tetemeit a nyaktörő afgán hágókon keresztül és odahaza, Teheránban temettette el.

Karacsay idejében a teheráni udvar és hadsereg tele volt magyar kiképzőtisztekkel és szakemberekkel. Nemiro huszárornagy és Mmáilovits egykori kolozsvári emigráns személyét kell külön megemlítenünk. Az első Perzsiában magasrangú katonai parancsnok, az utóbbi pedig magának Naszr-ed-din sah gyermekeinek nevelője lett.

Naszr-ed-din maga is többször járt Európában. A párizsi világkiállítást is megtekintette — fia és utóda, Muatffer-ed-dm sah pedig

Magyarországra is eljutott. Még Sátoraljaújhelyen is járt, ahol az alispán szép magyar beszéddel köszöntötte. Az „Adalékok Zemplén vármegye történetéhez“ című szaklap még azt is feljegyezte, mennyire hasonlított volt a sah kucsamája Dókus alispán díszmagyarsüvegjéhez...

Az utolsó századforduló beköszöntésével, a közlekedési lehetőségek hirtelen felszökkenésével szinte említést sem érdemelnek már azok a magyar utasok, akik, az utolsó évtizedek során, akár mint turisták, akár mint kivándorlók, perzsa földön megfordultak. A nézőszög a két ország viszonyát tekintve a realitások: az általános kereskedelmi és árucsereforgalom felé hajlik. Ez utóbbi szempont adja meg a jellegét az iráni magyar kapcsolatok legújabb fejlődésének: hiszen az érintkezés könnyűvé vált és most már nem esemény egy-egy követjárás vagy perzsiai magyar expedíció. A lehetőségek növekedtével immár szabályozott, állandósult kereskedelmi forgalom megszervezése vált lehetővé a két ország közt. Még történelmileg feltáratlan nagy érdemei vannak e tekintetben Lőghotetti grófnak, erdélyi magyar mágnásnak, aki teheráni képviselőnk lévén, előzékeny és tekintélyes személyisége révén, még a háború előtti időkben számos perzsa előkelőség szívét és érdeklődését nyitotta meg a magyarság irányában. Az új renaissance-ra lendült perzsa tudományosság viszont szintén merített ebből az új korszakból: a sah elküldi az osztrák-magyar állami levéltárba személyi tolmácsát és történészét: Mohamed khán Sanisdovleht, hogy a „Persica“ osztályokból állítsa össze a perzsa-magyar kapcsolatok történetét. A központi hatalmak oldalán való háborúba lépésünk, később pedig a Kadzsar-dinasztia bukása vágta ketté ezt a szépen induló fejlődést. Ezalatt mindössze néhány Orosz-Turkesztánból szökött hadifoglyunk járt a magyarok közül Perzsiában.

Az a néhány esztendő, amely a legújabb, már Pehlevi-dinasztia stabilizálására kellett, a magyar kapcsolatok szempontjából szintén meddő volt. Csak jóval később, a legutolsó évek folyamán került sor az iráni-magyar árucsereforgalomról szóló szerződés aláírására; Máriássy Zoltán ankarai követünk egyidejűleg Teheránban is megbízást kapott Magyarország képviselőjére. Utána Szentistvány Béla magyar királyi követ vette át örökét. De az új követ már önálló teheráni székhellyel látta el tisztét.

Tragikus halála alig előzte meg a legutolsó iráni világeseményeket. A magyar-iráni külkereskedelmi árucseré jó fejlődéséről némi képet ad, ha ideiktatjuk mint alakult (pengőértékben) az 1936-tól 1938-ig Magyarország külkereskedelmében forgalma a m. kir. Központi Statisztikai Hivatal közleményeinek alapján (pengőértékben):

B e h o z a t a l				K i v i t e l		
1936	1937	1937	1938	1936	1937	1938
		jan.-júl.	jan.-júl.		jan.-júl.	jan.-júl.
108.000	34.000	23.000	21.000	727.000	476.000	215.000

A legújabb iráni események Magyarországon is rendkívüli érdeklődést keltettek. Nemcsak a brit-szovjet lépés katonai és gazdasági jelentősége miatt, hanem azért is, mert Iránban ma is sok magyar él, akiket nem ért ma sem bántódás. Az iráni magyarokról érdekes tudósítást közölt a Magyar Nemzeti Szövetség és a Magyarok Világszövetsége hivatalos lapja. Az első perzsiai magyar egyesület közvetlenül a háború előtt alakult meg Iránban, noha már hosszabb idő óta él ott magyar kolónia. Az első világháború után sok magyar került el Törökországba és onnan igen sokan szivárogtak át Perzsiába is. Több orosz fogságból odaszökött volt hadifogoly is odakerült és családot alapított. A perzsiai magyarok között kitűnő iparosok vannak, akiket maga a volt perzsa uralkodó vett pártfogásába. Asztalosgyárában

magyarok dolgoznak és nagyszabású építkezéseinél is foglalkoztatott magyar munkásokat. A sah simrei és masanderáni nyaralójának bútorait is magyarok készítették. Hozzávetőleges becslés szerint az Iránban élő magyarok száma a 900-at meghaladja. Stiassny János vegyészmérnök szervezte meg az utolsó években a perzsiai magyarokat és kiderült, hogy a becslés megfelel a tényeknek. A perzsa idegenellenőrző hivatal 800 magyart tart nyilván. Minthogy Iránban 3590 angol, 390 szovjetorosz, 600 német és 310 olasz állampolgár élt az utolsó évben, a hivatalosan is elismert 800-as létszámú magyar kolónia igen jelentékenynek mondható.

Az iráni magyarok még munkásdalárdát is szerveztek és Magyar Otthont létesítettek. Megalakult Teheránban a Magyarok Világszövetségének a teheráni csoportja is. A fiókcsoport, illetve a Magyar Otthon elnöke Stiassny János vegyészmérnök, alelnöke Bory Gusztáv és báró Piret de Bihain Antal, titkára Karmazsin János, jegyzője pedig Baranyai Menyhért.

A fent elmondottak alapján őszinte meggyőződésünk, hogy amint azt a világhelyzet ismét megengedi, a négyszázéves iráni-magyar kapcsolatok bizonytalansággal újra felélednek. A vendégszerető és udvarias perzsa népnek a magyarral soha nem volt semmi baja és valószínű, hogy a háború után elkövetkező békés fejlődés éveiben mindkét népre hasznos kereskedelmi forgalom fog kialakulni a két ország között.

KERÉKESHÁZY JÓZSEF